

WALES AUDIT OFFICE
SWYDDFA ARCHWILIO CYMRU

Adroddiad Gwella Blynyddol 2016-17 Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen

Dyddiad cyhoeddi: Mehefin 2017
Cyfeirnod y ddogfen: 285A2017

Paratowyd yr Adroddiad Gwella Blynyddol hwn ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru gan Sara-Jane Byrne a Non Jenkins o dan gyfarwyddyd Huw Rees.

Huw Vaughan Thomas
Auditor General for Wales
Wales Audit Office
24 Cathedral Road
Cardiff
CF11 9LJ

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn annibynnol ar y llywodraeth ac fe'i penodir gan Ei Mawrhydi y Frenhines. Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn ymgymryd â'i waith gan ddefnyddio staff ac adnoddau eraill a ddarperir gan Fwrdd Swyddfa Archwilio Cymru, sef bwrdd statudol a sefydlwyd i'r diben hwnnw ac er mwyn monitro a chynghori'r Archwilydd Cyffredinol. Mae Swyddfa Archwilio Cymru yn atebol i'r Cynulliad Cenedlaethol.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn archwilio cyrff llywodraeth leol yng Nghymru, gan gynnwys awdurdodau unedol, yr heddlu, gwasanaethau prawf, awdurdodau tân ac achub, awdurdodau'r parciau cenedlaethol a chynghorau cymuned. Y mae hefyd yn cynnal astudiaethau gwerth am arian llywodraeth leol ac yn asesu cydymffurfiaeth â gofynion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009.

Y tu hwnt i lywodraeth leol, yr Archwilydd Cyffredinol yw archwilydd allanol Llywodraeth Cymru a'r cyrff a noddir ganddi a'i chyrrff cyhoeddus cysylltiedig, Comisiwn y Cynulliad a chyrrff y Gwasanaeth Iechyd Gwladol yng Nghymru.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol a staff Swyddfa Archwilio Cymru yn anelu at ddarparu adroddiadau cymesur sy'n canolbwyntio ar y cyhoedd ar stiwardiaeth adnoddau cyhoeddus a thrwy wneud hynny, meithrin dealltwriaeth a hyrwyddo gwelliant.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi. We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English. Corresponding in Welsh will not lead to delay.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg.

Cynnwys

Adroddiad cryno

Gwaith archwilio perfformiad 2016-17	4
Mae'r Cyngor yn bodloni ei ofynion statudol mewn perthynas â gwelliant parhaus	4
Argymhellion a chynigion ar gyfer gwella	5
Gwaith archwilio, rheoleiddio ac arolygu a adroddwyd yn ystod 2016-17	6

Atodiadau

Atodiad 1 – statws yr adroddiad hwn	9
Atodiad 2 – Llythyr Archwilio Blynyddol	10
Atodiad 3 – argymhellion adroddiadau cenedlaethol 2016-17	14

Adroddiad cryno

Gwaith archwilio perfformiad 2016-17

- 1 Wrth bennu ehangder y gwaith a gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn, ystyriwyd y cyfoeth o wybodaeth a gasglwyd yn sgil archwiliadau ac arolygiadau yn ogystal â ffynonellau eraill o wybodaeth a oedd ar gael, gan gynnwys mecanweithiau Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen (y Cyngor) ei hun i adolygu a gwerthuso. Yn ystod 2016-17, cynhaliom waith asesu gwelliant ym mhob cyngor o dan dair thema: llywodraethu, y defnydd o adnoddau, a chynllunio ac adrodd ar welliannau. Mewn rhai cynghorau, ategwyd y gwaith hwn drwy gynnal archwiliadau lleol yn seiliedig ar risg, a nodwyd yng Nghynllun Archwilio 2016-17.
- 2 Nodir y gwaith a gyflawnwyd ers yr Adroddiad Gwella Blynyddol (AGB) diwethaf, gan gynnwys gwaith y rheoleiddwyr perthnasol, yn [Arddangosyn 3](#).

Mae'r Cyngor yn bodloni ei ofynion statudol mewn perthynas â gwelliant parhaus

- 3 Ar sail y gwaith a gyflawnwyd gan Swyddfa Archwilio Cymru a rheoleiddwyr perthnasol, a hynny yn unig, mae'r Archwilydd Cyffredinol o'r farn fod y Cyngor yn debygol o gydymffurfio â gofynion y Mesur Llywodraeth Leol (2009) yn ystod 2017-18.

Argymhellion a chynigion ar gyfer gwella

- 4 O ystyried yr amrywiaeth eang o wasanaethau a ddarperir gan y Cyngor â'r heriau o'i flaen, byddai'n anarferol pe na baem yn cael hyd i agweddau y gellid eu gwella. Gall yr Archwilydd Cyffredinol:
 - wneud cynigion ar gyfer gwella – os caiff cynigion eu gwneud i'r Cyngor, byddwn yn disgwyl iddo weithredu arnynt ac yn mynd ar drywydd yr hyn sy'n digwydd;
 - gwneud argymhellion ffurfiol ar gyfer gwella – os caiff argymhelliad ffurfiol ei wneud, mae'n rhaid i'r Cyngor baratoi ymateb i'r argymhelliad hwnnw o fewn 30 diwrnod gwaith;
 - cynnal arolygiad arbennig a chyhoeddi adroddiad a gwneud argymhellion; ac
 - argymell y dylai Gweinidogion Llywodraeth Cymru ymyrryd mewn rhyw ffordd.
- 5 Ni wnaeth yr Archwilydd Cyffredinol unrhyw argymhellion ffurfiol yn ystod y flwyddyn. Fodd bynnag, cafwyd nifer o gynigion ar gyfer gwella, ac ailadroddir y rhain yn yr adroddiad hwn. Byddwn yn monitro cynnydd yn eu herbyn ac yn erbyn argymhellion perthnasol a wnaed yn ein hadroddiadau cenedlaethol (**Atodiad 3**) yn rhan o'n gwaith asesu gwelliant.

Gwaith archwilio, rheoleiddio ac arolygu a adroddwyd yn ystod 2016-17

Arddangosyn 1: gwaith archwilio, rheoleiddio ac arolygu a adroddwyd yn ystod 2016-17

Disgrifiad o'r gwaith a gyflawnwyd ers yr AGB diwethaf, gan gynnwys gwaith y rheoleiddwyr perthnasol, lle bo hynny'n berthnasol.

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
Llywodraethu			
Chwefror 2017	Llywodraethu da wrth benderfynu ar newidiadau i wasanaethau Adolygiad o drefniadau llywodraethu'r Cyngor wrth benderfynu ar newidiadau i wasanaethau.	Mae trefniadau llywodraethu'r Cyngor ar gyfer newidiadau sylweddol i wasanaethau yn gadarn ar y cyfan, ond mae lle i wella ansawdd yr arfarniadau o opsiynau a'r trefniadau i fonitro effaith newidiadau i wasanaethau: <ul style="list-style-type: none"> • mae gan y Cyngor weledigaeth glir, ond mae'n dal i ddatblygu ei strategaeth ar gyfer gweithredu; • mae'r Cyngor yn ystyried ystod o opsiynau pan gynigir newid gwasanaethau, ond mae lle i gryfhau ansawdd yr arfarniadau o opsiynau; • mae gan y Cyngor drefniadau cadarn er mwyn cynnwys rhanddeiliaid mewn cynigion ar gyfer newid; • mae'r Cyngor yn monitro effaith newidiadau i wasanaethau ond nid yw ei drefniadau'n systematig; ac • mae'r Cyngor yn ymroi'n rhagweithiol i adolygu a gwella effeithiolrwydd ei drefniadau ar gyfer gwneud penderfyniadau. 	Gellid atgyfnerthu trefniadau llywodraethu'r Cyngor ar gyfer newid gwasanaethau drwy: <ul style="list-style-type: none"> C1 Gadarnhau'r protocolau ar gyfer presenoldeb aelodau Cabinet mewn cyfarfodydd craffu. C2 Gwella ansawdd ei arfarniadau o opsiynau drwy gryfhau'r wybodaeth ariannol a ddarperir, a thrwy gynnwys dadansoddiad o'r trefniadau ar gyfer cynnwys rhanddeiliaid. C3 Rhoi trefniadau priodol ar waith i roi cefnogaeth a chyfluoedd datblygu i'r aelodau yn gysylltiedig â newidiadau i wasanaethau, er enghraifft, ar arfarniadau o opsiynau ac asesiadau llesiant newydd y Cyngor. C4 Cryfhau'r trefniadau ar gyfer monitro effaith y newidiadau i wasanaethau, gan gynnwys cyfleu'n glir yr hyn fydd yn cael ei fonitro, ymhle y bydd y gwaith monitro'n digwydd, a phwy fydd yn gyfrifol am wneud hynny.

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
Defnydd o adnoddau			
Hydref 2016	<p>Llythyr archwilio blynyddol 2015-16 Mae'r llythyr hwn yn crynhoi'r negeseuon allweddol sy'n codi o gyfrifoldebau statudol yr Archwilydd Cyffredinol o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a'i gyfrifoldebau adrodd o dan y Cod Ymarfer Archwilio. Mae'r llythyr Archwilio Blynyddol yn Atodiad 2 yr adroddiad hwn.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'i gyfrifoldebau'n gysylltiedig ag adroddiadau ariannol a'r defnydd o adnoddau; ac • rydym yn fodlon bod gan y Cyngor drefniadau priodol ar waith i sicrhau ei fod yn defnyddio ei adnoddau mewn modd darbodus, effeithlon ac effeithiol. 	C1 Bod y Cyngor yn adolygu ei fethodoleg wrth gyfrifo ei ddarpariaeth ar gyfer dyledion drwg mewn perthynas ag adennill budd-dal tai a ordalwyd. Wrth wneud hyn, dylid nodi'n glir y dulliau a ddefnyddiodd i lunio ei ragdybiaethau a sicrhau bod digon o dystiolaeth yn cael ei chadw i gefnogi'r dulliau hyn.
Mawrth 2017	<p>Cynllunio arbedion Adolygiad o drefniadau'r Cyngor ar gyfer arbedion ariannol, gan gynnwys i ba raddau y mae'n llwyddo i sicrhau'r arbedion angenrheidiol ac a oes ganddo ddulliau cadarn o gynllunio, rheoli a sicrhau arbedion i'r gyllideb, ar gyflymder sy'n cefnogi cydnerthedd ariannol.</p>	<p>Mae'r Cyngor yn parhau i arfer dull effeithiol o gynllunio arbedion, sy'n cefnogi cydnerthedd ariannol yn y dyfodol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae'r Cyngor yn parhau i arfer dull effeithiol o gynllunio arbedion, sy'n cefnogi cydnerthedd ariannol yn y dyfodol; • mae'r Cyngor wedi adrodd iddo sicrhau 99% o'r arbedion a gynlluniwyd ganddo ar gyfer 2015-16 yn ystod y flwyddyn, a gall ddangos bod arbedion unigol wedi'u cyflawni; • mae gan y Cyngor drefniadau cynllunio ariannol effeithiol y mae'n parhau i'w cryfhau; ac • mae gan y Cyngor gynlluniau arbed manwl, ac mae'n rhagweld y bydd ei holl dargedau arbed ar gyfer 2016-17 yn cael eu cyflawni. 	Cryfhau trefniadau cynllunio ariannol drwy ddatblygu Polisi Cynhyrchu Incwm/Codi Tâl.

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
Archwiliad perfformiad lleol yn seiliedig ar risg			
Mae cwmpas y gwaith archwilio perfformiad seiliedig ar risg a gyflawnir yn lleol yn cael ei drafod gyda'r Cyngor.			
Cynlluniau ac adroddiadau gwella			
Ebrill 2016	Archwiliad cynllun gwella blynyddol Swyddfa Archwilio Cymru Adolygiad o'r cynlluniau a gyhoeddwyd gan y Cyngor ar gyfer cyflawni amcanion gwella.	Mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'i ddyletswyddau statudol o ran cynllunio ar gyfer gwella.	Dim.
Tachwedd 2016	Asesiad archwilio perfformiad blynyddol Swyddfa Archwilio Cymru Adolygiad o asesiad cyhoeddedig y Cyngor o'i berfformiad.	Mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'i ddyletswyddau statudol o ran adrodd ar welliannau.	Dim.
Adolygiadau gan gyrff arolygu a rheoleiddio			
Ni chynhaliwyd unrhyw adolygiadau gan gyrff arolygu na rheoleiddio yn ystod y cyfnod a drafodir yn yr adroddiad hwn.			

Atodiad 1

Statws yr adroddiad hwn

O dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 (y Mesur), mae'n ofynnol i'r Archwilydd Cyffredinol gynnal asesiad gwella blynyddol sy'n edrych tua'r dyfodol, a chyhoeddi adroddiad gwella blynyddol, ar gyfer pob awdurdod gwella yng Nghymru. Mae gan awdurdodau gwella (a ddiffinnir fel cynghorau, parciau cenedlaethol ac awdurdodau tân ac achub) ddyletswydd gyffredinol i 'wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus wrth gyflawni [eu] swyddogaethau'.

Yn yr asesiad o welliant blynyddol, ystyrir pa mor debygol yw hi y bydd awdurdod yn cydymffurfio â'i ddyletswydd i wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus. Yr asesiad hefyd yw'r prif ddarn o waith sy'n galluogi'r Archwilydd Cyffredinol i gyflawni ei ddyletswyddau. Staff Swyddfa Archwilio Cymru sy'n llunio'r adroddiad gwella blynyddol, ar ran yr Archwilydd Cyffredinol. Mae'r adroddiad yn cyflawni ddyletswyddau'r Archwilydd Cyffredinol o dan adran 24 o'r Mesur, drwy roi crynodeb o'i waith asesu ac archwilio mewn adroddiad gwella blynyddol cyhoeddedig ar gyfer pob awdurdod. Mae'r adroddiad hefyd yn cyflawni ei ddyletswyddau o dan adran 19, sef cyflwyno adroddiad sy'n ardystio ei fod wedi cynnal asesiad gwella o dan adran 18 ac yn nodi a yw o'r farn (o ganlyniad i'w archwiliad o'r cynllun gwella o dan adran 17) fod yr awdurdod wedi cyflawni ei ddyletswyddau o ran cynllunio ar gyfer gwella o dan adran 15.

O dan rai amgylchiadau gall yr Archwilydd Cyffredinol hefyd gynnal arolygiadau arbennig (o dan adran 21), y bydd yn cyflwyno adroddiad arnynt i'r awdurdod a Gweinidogion, ac y gall eu cyhoeddi (o dan adran 22). Un o weithgareddau atodol pwysig Swyddfa Archwilio Cymru yw cydgysylltu gwaith asesu a rheoleiddio (sy'n ofynnol o dan adran 23), sy'n ystyried rhaglen waith gyffredinol pob rheoleiddiwr perthnasol mewn awdurdod gwella. Gall yr Archwilydd Cyffredinol hefyd ystyried gwybodaeth a rennir gan reoleiddwyr perthnasol (o dan adran 33) yn ei asesiadau.

Atodiad 2

Llythyr Archwilio Blynyddol

Ms Alison Ward
Y Prif Weithredwr
Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen
Y Ganolfan Ddinesig
Pont-y-Pŵl
NP4 6YB

10 Hydref 2016

Annwyl Alison

Llythyr Archwilio Blynyddol - Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen 2015-16

Mae'r llythyr hwn yn crynhoi'r negeseuon allweddol sy'n codi o gyfrifoldebau statudol Archwilydd Cyffredinol Cymru o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a'n cyfrifoldebau adrodd o dan y Cod Ymarfer Archwilio.

Mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'i gyfrifoldebau'n gysylltiedig ag adroddiadau ariannol a'r defnydd o adnoddau

Cyfrifoldeb y Cyngor yw:

- rhoi systemau rheoli mewnol ar waith i sicrhau rheoleidd-dra a chyfreithlondeb trafodion a sicrhau bod ei asedau yn ddiogel;
- cadw cofnodion cyfrifyddu priodol;
- paratoi Datganiad o Gyfrifon yn unol â'r gofynion perthnasol; a
- sefydlu a chynnal adolygiad parhaus o drefniadau priodol i sicrhau ei fod yn defnyddio ei adnoddau mewn modd darbodus, effeithlon ac effeithiol.

Mae Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 yn ei gwneud hi'n ofynnol i ni:

- ddarparu barn archwilio ar y datganiadau cyfrifyddu;
- adolygu trefniadau'r Cyngor i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd wrth ddefnyddio adnoddau; a
- chyhoeddi tystysgrif yn cadarnhau ein bod wedi cwblhau'r gwaith o archwilio'r cyfrifon.

Mae awdurdodau lleol yng Nghymru yn paratoi eu datganiadau cyfrifyddu yn unol â gofynion Cod Ymarfer CIPFA/LASAAC ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig. Mae'r Cod hwn yn seiliedig ar Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol. Ar 20 Gorffennaf 2016 cyhoeddais farn archwilio ddiamod ar y datganiadau cyfrifyddu yn datgan eu bod yn cyflwyno darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol a thrafodion y Cyngor a'r Gronfa Bensiwn. Mae ein hadroddiad wedi'i gynnwys yn y Datganiad o Gyfrifon.

Cafodd y prif faterion a ddeilliai o'r archwiliad o gyfrifon y Cyngor ac o gyfrifon Cronfa Bensiwn Gwent Fwyaf (Torfaen) eu hadrodd wrth aelodau'r Pwyllgor Archwilio yn ein hadroddiad ar ein Harchwiliad o'r Datganiadau Ariannol ar 6 Gorffennaf 2016. Dyma grynodeb o'r eitemau o bwys:

- Parhaodd y Cyngor i atgyfnerthu ei drefniadau ar gyfer gweithredu'r agenda Cau Ynghynt yn gynnar gan lwyddo i gwblhau ei archwiliad o'r datganiadau ariannol ar 20 Gorffennaf 2016, gryn dipyn ynghynt na'r terfyn amser statudol, sef 30 Medi. Mae'r Cyngor wedi parhau i ddarparu datganiadau ariannol drafft o ansawdd da, a papurau gwaith atodol i'w harchwilio. Roedd y rhain ar gael er mwyn i ni gychwyn ein gwaith maes archwilio ar 31 Mai 2016.
- O ganlyniad i'n harchwiliad, nid oedd ond angen cwblhau ambell ddiwygiad datgelu i'r datganiadau ariannol drafft. Roedd hyn yn cynnwys cywiro'r nodyn ynghylch gwerth teg benthyciadau'r Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus yn nodyn 15 ar y datganiadau ariannol, er mwyn sicrhau bod y cyfraddau benthycia newydd yn cael eu defnyddio i gyfrifo gwerth teg benthyciadau, yn hytrach na defnyddio cyfraddau benthycia cyn pryd fel ei ffactor disgownt.
- Argymhellwn y dylai'r Cyngor adolygu ei fethodoleg wrth gyfrifo ei ddarpariaeth ar gyfer dyledion drwg yn gysylltiedig ag adennill budd-dal tai a ordalwyd. Wrth wneud hyn, dylid nodi'n glir y dulliau a ddefnyddiodd i lunio ei ragdybiaethau a sicrhau bod digon o dystiolaeth yn cael ei chadw i gefnogi'r dulliau hyn.

Fel yr awdurdod sy'n gweinyddu Cronfa Bensiwn Gwent Fwyaf, mae'r Cyngor yn cynnwys cyfrifon y gronfa bensiwn yn ei ddatganiadau ariannol. Nodwyd yr eitemau a ganlyn yn gysylltiedig â'n harchwiliad o'r Gronfa Bensiwn:

- Buom yn adolygu taliadau cyn diwedd y flwyddyn a wnaed hyd 6 Mehefin 2016 yn gysylltiedig ag ymddeoliadau cyn 31 Mawrth 2016. O'n sampl o 18 o aelodau, canfuom fod 17 o aelodau wedi llofnodi eu ffurflen opsiwn ar ôl diwedd y flwyddyn, a bod cost eu hymddeoliad wedi'i chronni yng nghyfrifon cronfa bensiwn 2015-16. Wrth gynnal ein profion, canfuwyd 20 o aelodau eraill a oedd wedi ymddeol cyn 31 Mawrth 2016 y talwyd eu cyfandaliad ymddeol iddynt ym mis Mai a mis Mehefin 2016. Nid oedd yr aelodau hyn wedi cyflwyno eu ffurflen opsiwn cyn 30 Ebrill 2016, felly nid oedd y gost wedi'i chronni yn natganiadau ariannol 2015-16. Gan fod symudiad y cronid hwn ers 30 Ebrill 2016 yn sylweddol, nodwyd costau'r ymddeoliadau hyn fel diwygiad yn natganiadau ariannol 2015-16. £829,524 oedd cyfanswm y costau ychwanegol a oedd yn gysylltiedig â'r 20 o aelodau hyn.

- Yn ein harchwiliad, nodwyd newid wrth datgelu yn gysylltiedig â'r nodyn 'taliadau i ymadawyr, ac o achos ymadawyr' (nodyn 10), gyda gwerth £5 miliwn yn gysylltiedig â throsglwyddiad Prifysgol Cymru Casnewydd wedi'i ddangos yn wreiddiol fel 'Trosglwyddiadau grŵp allan i gynlluniau eraill'. £3.066 miliwn oedd y ffigur trosglwyddo grŵp cywir, a gynrychiolai ostyngiad o £1.934 o'r datganiadau drafft.
- O 1 Ebrill 2011, trosglwyddwyd cyfrifoldeb dros gyflogeion a weithiai i Monwell Hankinson o Gyngor Dinas Casnewydd i Gyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf. O ganlyniad i hyn, trosglwyddwyd y cyfrifoldeb dros eu pensiynau o Gronfa Bensiwn Gwent Fwyaf (Torfaen) i Gronfa Bensiwn Rhondda Cynon Taf, yn weithredol o 1 Ebrill 2011. Dylid bod wedi cydnabod y trosglwyddiad yng Nghyfrif y Gronfa ar gyfer y flwyddyn hyd 31 Mawrth 2012, gan fod y rhwymedigaeth i dalu pensiynau'r aelodau wedi'i throsglwyddo yn ystod y flwyddyn honno. Yn dilyn asesiad actiwaraid ar 1 Ebrill 2011, cyfrifwyd mai £1,097,281 oedd gwerth y rhwymedigaeth. Roedd angen addasiad yn y flwyddyn gynt er mwyn cofnodi'r diwygiad hwn.
- Yn ystod blwyddyn 2015-16, derbyniwyd swm o £3.3 miliwn oddi wrth Capita Gwent Consultancy ac fe gafodd £0.5 miliwn o rwymedigaethau cysylltiedig eu trosglwyddo allan i gynlluniau pensiwn eraill. Cytunwyd y byddai'r pedwar awdurdod lleol: CBS Caerffili, CBS Blaenau Gwent, CBS Torfaen a CS Fynwy, yn ysgwyddo cyfran cyfartal o'r balans o £4.1 miliwn a oedd yn weddill. Derbynnir y swm hwn oddi wrth y pedwar awdurdod dros y 25 mlynedd nesaf, a bydd wedi'i gynnwys yn y cyfraddau cyfrannu drwy'r prisiad teirblynyddol diweddaraf fydd yn weithredol o flwyddyn ariannol 2017-18. Mae'r symiau o £4.14 miliwn y gellir eu derbyn i'r gronfa bensiwn wedi cael eu cynnwys gyda'r asedau cyfredol ar y datganiad asedau net, ar ddyddiad y fantolen. Gan na fydd y swm hwn yn cael ei dderbyn hyd 2016-17, nid yw'n bodloni'r diffiniad o ased cyfredol. Dylid felly ei nodi fel ased anghyfredol.

Yr ydym yn fodlon bod gan y Cyngor drefniadau priodol ar waith i sicrhau ei fod yn defnyddio ei adnoddau mewn modd darbodus, effeithlon ac effeithiol

Seiliwyd ein hystyriaeth o drefniadau'r Cyngor i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd ar y gwaith archwilio cyfrifon a gyflawnwyd. Dibynnwyd hefyd ar waith a gwblhawyd yn rhan o'r Asesiad Gwella o dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009. Bydd yr Adroddiad Gwella Blynyddol yn amlygu meysydd lle nad yw effeithiolrwydd y trefniadau hyn wedi'i ddangos hyd yma, neu lle gellid cyflwyno gwelliannau.

Cyflwynwyd tystysgrif gennym yn cadarnhau bod yr archwiliad o'r cyfrifon wedi'i gwblhau ar 20 Gorffennaf 2016.

Hyd yma, ni nodwyd unrhyw faterion o bwys yn ein gwaith ardystio hawliadau a ffurflenni grant a fyddai'n effeithio ar gyfrifon 2016-17 neu systemau ariannol allweddol.

Bydd adroddiad manylach ar ein gwaith ardystio grantiau yn dilyn ym mis Ionawr 2017, cyn gynted ag y bydd rhaglen waith ardystio eleni wedi'i chwblhau.

Disgwylir i'r ffi archwilio ariannol ar gyfer 2015-16 fod yn unol â'r swm cytunedig a nodwyd yn yr Amlinelliad Archwilio Ariannol.

Yn gywir

Grant Thornton UK LLP

Ar gyfer ac ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru

Atodiad 3

Argymhellion adroddiadau cenedlaethol 2016-17

Arddangosyn 3: argymhellion adroddiadau cenedlaethol 2016-17

Crynodeb o gynigion gwella sy'n berthnasol i lywodraeth leol, a gafodd eu cynnwys mewn adroddiadau cenedlaethol a gyhoeddwyd gan Swyddfa Archwilio Cymru, ers cyhoeddi'r AGB diwethaf.

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Awst 2016	Cydnerthedd Ariannol Awdurdodau Lleol yng Nghymru 2015-16	<p>Yn ein hadroddiad ar gyfer 2014-15 (Cydnerthedd Ariannol Cynghorau yng Nghymru, Ebrill 2015), gwnaed sawl argymhelliad i awdurdodau lleol. Mae llawer o'r argymhellion hyn yn parhau i fod yn berthnasol ac mae angen i awdurdodau wneud gwaith pellach i ymdrin â hwy yn ystod 2016-17. Yn ogystal â hyn, gwnaed yr argymhellion canlynol yn seiliedig ar ein hadolygiad mwy diweddar:</p> <p>A1 Dylai awdurdodau lleol atgyfnerthu eu trefniadau cynllunio ariannol drwy:</p> <ul style="list-style-type: none">• ddatblygu cysylltiadau mwy eglur rhwng y Cynllun Ariannol Tymor Canolig (CATC) a'u cynlluniau gwasanaeth a'u blaenoriaethau corfforaethol;• alinio strategaethau eraill allweddol fel cynlluniau rheoli'r gweithlu a rheoli asedau â'r CATC;• datblygu cynlluniau arbed cynhwysfawr aml-flwydd ac ynddynt gostau llawn, sydd yn trafod ac yn sail ar gyfer cyfnod y CATC, nid ar gyfer y gyllideb flynyddol sydd ar ddod yn unig;• rhannu cynigion arbed yn categorïau fel bo modd monitro'r newid oddi wrth arbedion traddodiadol tuag at arbedion trawsnewidiol dros gyfnod y CATC; a• sicrhau bod yr amserlenni ar gyfer sicrhau arbedion penodol yn realistig, a bod atebolrwydd dros eu cyflawni wedi'i ddyrannu'n briodol. <p>A2 Dylai awdurdodau lleol ddatblygu polisiâu corfforaethol ar gyfer cynhyrchu incwm a chodi tâl.</p> <p>A3 Dylai cynghorau sicrhau bod ganddynt strategaeth gynhwysfawr ar gyfer cronfeydd wrth gefn, sy'n amlinellu diben penodol cronfeydd wrth gefn defnyddiadwy cronedig, ac effaith y rhain a'r defnydd ohonynt yn y CATC.</p> <p>A4 Dylai awdurdodau lleol ddatblygu dangosyddion perfformiad allweddol i fonitro'r CATC.</p> <p>A5 Dylai awdurdodau lleol sicrhau bod cynlluniau arbed yn cynnwys digon o fanylion er mwyn sicrhau bod aelodau'n deall yn glir yr hyn y bwriedir ei gyflawni drwy'r cynlluniau, a bod modd craffu'n briodol ar y cynlluniau hynny drwy gydol y flwyddyn.</p> <p>A6 Dylai awdurdodau lleol sicrhau bod digon o gapasiti a gallu corfforaethol i gefnogi cyflawniad y cynlluniau arbed yn y CATC ar y cyflymder angenrheidiol.</p>

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Hydref 2016	Diogelwch Cymunedol yng Nghymru	<p>Roedd angen i amrywiaeth o randdeiliaid - sef Llywodraeth Cymru, Tîm y Swyddfa Gartref yng Nghymru, comisiynwyr yr heddlu a throseddau, aelodau bwrdd gwasanaethau cyhoeddus ac awdurdodau lleol - gymryd camau unigol ac ar y cyd er mwyn ymateb i'r saith argymhelliad yn yr adroddiad hwn:</p> <p>A1 Gwella gwaith cynllunio strategol er mwyn cydgyssylltu gweithgarwch ar gyfer diogelwch cymunedol yn well drwy gyflwyno strategaeth genedlaethol i ddisodli'r fframwaith cynllunio presennol, a chefnogi hynny â chynlluniau lleol a rhanbarthol sy'n canolbwyntio ar gyflawni'r blaenoriaethau cenedlaethol cytunedig o ran diogelwch cymunedol.</p> <p>A2 Gwella gwaith partneriaeth strategol drwy greu byrddau diogelwch cymunedol effeithiol yn ffurfiol i ddisodli strwythurau diogelwch cymunedol presennol. Dylai'r byrddau newydd hyn ffurfioli a chyfuno gwaith Llywodraeth Cymru, heddluoedd, awdurdodau lleol, byrddau iechyd, awdurdodau tân ac achub, WACSO a rhanddeiliaid allweddol eraill.</p> <p>A3 Gwella gwaith cynllunio drwy greu cynlluniau gweithredu cynhwysfawr sy'n trafod gwaith yr holl bartneriaid, ac yn nodi'n glir sut y gellir cyfrannu at gyflawni'r blaenoriaethau cenedlaethol ar gyfer diogelwch cymunedol, yn lleol ac yn rhanbarthol.</p> <p>A4 Adolygu'r trefniadau presennol ar gyfer ariannu grantiau a symud tuag at gyllidebau cyfun ac iddynt ymrwymadau ariannu tymor hwy er mwyn helpu cyrff cyflawni i wella gwaith cynllunio prosiectau a'r gweithlu gan ganolbwyntio ar gyflawni blaenoriaethau'r strategaeth diogelwch cymunedol genedlaethol.</p> <p>A5 Sicrhau bod perfformiad o ran diogelwch cymunedol yn cael ei reoli'n effeithiol drwy wneud y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pennu mesurau priodol ar bob lefel i alluogi aelodau, swyddogion a'r cyhoedd i farnu ynghylch cynnydd wrth gyflawni camau gweithredu ar gyfer gwasanaethau diogelwch cymunedol; • sicrhau bod gwybodaeth am berfformiad yn ymdrin â gwaith yr holl asiantaethau perthnasol; a • sefydlu dulliau mesur i farnu ynghylch mewnbyn, allbwn ac effaith, fel bo modd deall effaith penderfyniadau buddsoddi a chefnogi gwaith goruchwyllo a chraffu. <p>A6 Diwygio'r systemau ar gyfer rheoli diogelwch cymunedol a chyflwyno trefniadau monitro ac adolygu sy'n canolbwyntio ar roi sicrwydd i'r cyhoedd bod yr arian a gaiff ei wario ar ddiogelwch cymunedol yn creu canlyniadau gwell i bobl yng Nghymru.</p> <p>A7 Gwella'r dull o ymgysylltu a chyfathrebu â dinasyddion drwy fyrddau gwasanaeth cyhoeddus wrth:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ddatblygu cynlluniau a blaenoriaethau ar gyfer diogelwch cymunedol; • cytuno ar flaenoriaethau ar gyfer gweithredu; ac • adrodd ar berfformiad a gwerthuso effaith.

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Tachwedd 2016	Trefniadau Awdurdodau Lleol i Godi Tâl am Wasanaethau a Chynhyrchu Incwm	<p>Gwnaed wyth argymhelliad yr adroddiad hwn, yr oedd yn ofynnol i awdurdodau lleol weithredu ynghylch chwech ohonynt. Roedd yn ofynnol i Lywodraeth Cymru a Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru weithredu ynghylch Argymhellion A4 ac A6:</p> <p>A1 Datblygu fframweithiau strategol ar gyfer cyflwyno ac adolygu taliadau, gan greu cysylltiad pendant rhyngddynt â'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig a'r Cynllun Corfforaethol.</p> <p>A2 Adolygu'r costau fesul uned a chyfanswm y gost o ddarparu gwasanaethau dewisol er mwyn nodi unrhyw ddiffygion yn glir a, lle bo angen, gosod targedau i wella'r sefyllfa weithredu gyfredol.</p> <p>A3 Defnyddio'r rhestr wirio asesu effaith bob tro wrth ystyried newid taliadau.</p> <p>A5 Canfod cyfleoedd i gaffael cwmnïau o'r sector preifat i gasglu taliadau, er mwyn gwella effeithlonrwydd a darbodusrwydd wrth gasglu incwm.</p> <p>A7 Gwella'r trefniadau ar gyfer rheoli perfformiad, llywodraethu ac atebolrwydd drwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • adrodd unrhyw newidiadau i daliadau i'r pwyllgor(au) craffu; • gwella gwaith monitro er mwyn cael dealltwriaeth well o effaith newidiadau i ffioedd a thaliadau ar alwad, a chyflawniad amcanion; • meincnodi a chymharu perfformiad ag eraill yn fwy trwyadl; a • darparu gwybodaeth fwy cynhwysfawr i aelodau etholedig er mwyn hwyluso penderfyniadau cadarn. <p>A8 Gwella'r trefniadau ar gyfer rhagweld incwm o daliadau drwy gynllunio senarios a dadansoddi sensitifrwydd.</p>

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Ionawr 2017	Y Modd y mae Awdurdodau Lleol yn Ariannu Gwasanaethau'r Trydydd Sector	<p>Gwnaed tri argymhelliad yn yr adroddiad hwn, yr oedd yn ofynnol i awdurdodau lleol weithredu ynghylch dau ohonynt. Roedd yn ofynnol i Lywodraeth Cymru weithredu ynghylch A3:</p> <p>A1 Er mwyn cael y gorau o benderfyniadau ariannu, mae angen i awdurdodau lleol a chyrrff y trydydd sector sicrhau bod ganddynt y trefniadau a'r systemau cywir ar waith i gefnogi eu gwaith â'r trydydd sector. Er mwyn cynorthwyo awdurdodau lleol a chyrrff y trydydd sector i ddatblygu eu harferion gwaith, argymhellir y dylai swyddogion awdurdod lleol a'r trydydd sector ddefnyddio'r Rhestr wirio i awdurdodau lleol ymgysylltu a gweithio'n effeithiol â'r trydydd sector i:</p> <ul style="list-style-type: none"> • hunanwerthuso ymgysylltu, rheoli, perfformiad ac arferion cyfredol o ran y trydydd sector; • canfod lle mae angen gwella'r trefniadau cydweithio; a • drafftio a rhoi cynllun gweithredu ar waith ar y cyd er mwyn ymdrin â'r bylchau a'r gwendidau a welwyd wrth hunanwerthuso. <p>A2 Mae trefniadau rheoli perfformiad gwael yn gwanio atebolrwydd ac yn cyfyngu'r gallu i graffu'n effeithiol ar weithgarwch a pherfformiad y trydydd sector. Er mwyn atgyfnerthu'r oruchwyliaeth dros y trydydd sector, argymhellir y dylai aelodau etholedig graffu ar y rhestr wirio adolygu a gwblhawyd gan swyddogion, a herio perfformiad swyddogion a'r awdurdod lleol yn rheolaidd wrth ymateb i fylchau a gwendidau.</p>

Wales Audit Office

24 Cathedral Road

Cardiff CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500

Fax: 029 2032 0600

Textphone: 029 2032 0660

E-mail: info@audit.wales

Website: www.audit.wales

Swyddfa Archwilio Cymru

24 Heol y Gadeirlan

Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn Testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru